

MARINA LEVINA

DIZAINERE

821.174-31

Le 914

Vāka un grāmatas dizaina autore *Natālija Kugajevska*
Grāmatas ilustrāciju autore *Ilze Sausiņa*

Ilustrācijām izmantoti Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas (LNDB),
Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras mantojuma
informācijas centra (NKMP), Latvijas Arhitektūras muzeja (LAM)
fondu, un autore personīgā arhīva fotokopijas

Šis ir literārs darbs. Vēsturiskie notikumi ir patiesi,
bet personāži ir izdomāti.

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs.

Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana
ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu
ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Marina Levina, 2022

© Izdevums, literārā apdare, mākslinieciskais noformējums,
Apgāds Zvaigzne ABC, 2022

ISBN 978-9934-31-299-1

MARINA LEVINA

DIZAINERE

*Manai jaukajai ģimenei,
draugiem un amata brāļiem*

ROMĀNA DZIMTAS UN GALVENIE PERSONĀŽI

MATĪSONU DZIMTA

Ome – Emīlija Matisone (1923–2011), dzimusi bēgļu gaitās Hersonā Ukrainā, viņas tēvs – vēlāk Latvijā labi pazīstams būvniecības komersants Henrijs Matīsons. Represēta 1941. gadā, atgriežas ar ģimeni Rīgā 1963. gadā pēc 22 izsūtījumā pavadītiem gadiem.

Meita Anita (1955), dzimusi izsūtījumā Sibīrijā, Tomskas apgabalā, precējusies ar padomju laiku augsta ranga **partijnieku dēlu Kārli** (1954), abi arhitekti, 1990. gadu vidū emigrē uz Rietumiem.

ANITAS UN KĀRĻA BĒRNI

Meita Marta (DIZAINERE) (1974), dzimusi Rīgā, arhitekte un interjera dizainere. Labākās draudzenes Ingeborgas bērnu Miķeļa, dvīņu meitenīšu Loretes un Monikas krustmāte. Arī vētrainā **mūziķa Roberta draudzene**.

Dēls Ārijs (1983), pēc Anitas un Kārļa aizbraukšanas mazdēlu uzaudzina vecmamma Emīlija un vecākā māsa Marta; iestājas LMA, bet mācības pamet. Jaunajam gleznotājam uzrodas **mūza – Aija** no Latgales ar trīs bērniem. Abiem 2011. gadā piedzimst meita.

Roberts, Martas “neuzticamais draugs Zālamans” (1975), izcils čellists, 21. gadsimta sākumā emigrē uz Rietumeiropu; **viņa māte** “uzpūtīgā zoss” (1956), Robertu laida pasaulē 19 gadu vecumā, būdama jauniņa filoloģijas studente; **tēvs** LVU profesors (1916–1990), 40 gadus vecāks par sievu; **tante** (1953), mātes vientuļā māsa.

ADVOKĀTA PLŪMES DZIMTA

Milda Plūme (1922–2015) dzimusi Rīgā, Mežaparkā. Martas omeš Emilijas un mūziķa Aleksandra jaunības draudzene, represēta 1941. gadā, atgriežas Latvijā kopā ar **meitu Veroniku** pagājušā gadsimta 50. gadu nogalē; **Mildas tēvs** – veiksmīgs Latvijas pirmās brīvvalsts advokāts **Voldemārs Plūme** (1890–1942), nošauts Urālu lēģeros; **Mildas māte** – mūziķe **Lorete** (1899–1953), kopā ar ģimeni represēta 1941. gadā, ar abām mazākajām meitiņām mirusi izsūtījumā Sibīrijā.

Meita Veronika, Veriņa (1956–1989), **Ingeborgas māte**, dzimusi Sibīrijā, Krasnojarskas apgabalā. Veronikas tēvs, kāds izsūtīts Ļeņingradas režisors, kuru neviens nekad nav redzējis.

Mildas mazmeita Ingeborga (Ina, Boris) (1973), dzimusi Rīgā, arhitekte, Martas sirdsdraudzene, arhitektūras un dizaina kopfirmas partnere. **Māte Veronika**, **tēvs** – LVU docētājs. Enerģiskā Ina kļūst par daudz bērnu māti – **dēls Mikus** (1994), piedzimst vēl studiju gados, **dvīnes Monika** un **Lorete** (2004). Ingeborga ar meitām Moniku un Loreti 2009. gadā, kad Miķelim ir 15 gadi (viņš paliek Latvijā ar vecmammu Mildu), pārceļas dzīvot pie meitu tēva Lorenco Florencē Itālijā. Tur piedzimst **dēls Daniels** (2012).

MILDAS UN EMĪLIJAS MŪŽA DRAUGA ALEKSANDRA DZIMTA

Aleksandra tēvs, pazīstams pirmskara arhitekts (1888–1938), studējis Rīgā, Pēterburgas Mākslas akadēmijā, arī Itālijā un citur Eiropā. Viņa pirmā sieva, **Aleksandra māte** itāliete **Monika Rosetti** (1896–?).

Pameta Latviju, arī vīru un dēlu, kad tam bija 3 gadi, un devās atpakaļ uz dzimto Itāliju. **Aleksandra pamāte** (1898–1938), tēva otrā sieva, ēteriska būtne un dzīves baudītāja. Aleksandra vecāki ir draugos ar saviem Mežaparka kaimiņiem – Mildas Plūmes ģimeni.

Aleksandrs (1918–1994), dzimis Rīgā; kaut visu mūžu mīl Mildu Plūmi, divreiz vai trīsreiz precējies un šķīries; mūziķis. Inas un Martas bērnības draugs – mīlais jokdaris Sašiņokulis, daudzu noslēpumu glabātājs. Viņš Mildas mazmeitai **Ingeborgai** atstāj lielu dzimtas māju Mežaparkā.

SATURA RĀDĪTĀJS

Dizainere	11
Atzinības smagā nasta	21
Roberts	33
Ingeborga	45
Martas bērnības atmiņas	59
Saldais pārītis. Anita un Kārlis	69
Aleksandra diena	81
Saviesīgā dzīve	93
Milda	101
Siguldas pils pēdējais apmeklējums	115
Mēs šeit vēl atgriezīsimies	121
Karalaika dzīve Rīgā	133
Veronika	147
Mežaparka atrakcijas	157
Saulkrastu vasaras	167
Pulkveža sieva	179
Padomju bohēma	189
Pamošanās	205

Kādā maija vakarā.....	213
Latviešu draugi un ārzemju radi	223
Un vēl par Robertu.....	233
Divas izstādes	239
Martas sapnis	253
<i>Hasta la vista, baby</i>	261
Darba specifika	269
Aija	277
Pasaules apceļotāji	287
Dusmu psiholoģija.....	293
Ziemassvētku brīnumš	305
Likteņa loki. Pamestās	315
Interneta krimināldrāmas.....	321
<i>Stjopčiks un Vovčiks</i>	329
Zaha Hadīda un citas arhitektūras superzvaigznes	343
Radu būšana	349
Dejas, lielākoties pāri.....	357
Epilogs	365

DIZAINERE

Bija ap deviņiem pievakarē, un sutīgā svelme jau nedaudz mazināja savus karstos, lipīgos apskāvienus, kuros pēdējās jūlija nedēļās bija cieši un uzmācīgi noturējusi visu Rīgu un tās piepilsētas teritorijas. Rietēja saule, un debesis krāsojās izteismīgos dzeltenī oranžos toņos ar platu, tumši sārtu joslu virs dārza koku galotnēm. Marta stāvēja pie gandrīz sešus metrus platā viesistabas loga. Tas bija atvērts. Lai gan darbojās kondicionētājs, telpu papildīja nesen nopļautā zāliena svaigā smarža, sajaukusies ar spēcīgu, reibinošu liliju aromātu. Uz šo vecmodīgo un daudzgadīgo ziedu stādīšanu savā lepnejā moderna ainavu arhitekta veidotajā dārzā uzstāja Martas pasūtītāja jauniņā sieva Evelīna, vienkārši paziņojot: “Mana babiņa Rogovkā vienmēr stādīja lilijas, bija taču ar ko aizbraukt uz kapu svētkiem.” Arguments izklausījās patiešām spēcīgs.

Dizainere bija gērbusies skaisti krītošā tumšzila krepa vakarkleitā ar atkailinātiem pleciem. Viegli iedegušo seju un garos, gaiši zeltainos matus apņēma eleganta šalle ar sārtu ziedu

apdrucku. Šalles gaisīgās krokas krita uz muguras, un, kad viņa kustējās, caurspīdīgais audums viegli plīvoja, atsedzot dziļo dekoltē kleitas aizmugurē. Stalto un vingro augumu viduklī izcēla šaura, spīdīga jostīņa. Pēc krāsas tā saderēja ar garajiem auskariem, kas nesen bija nākuši modē. Izmeklēto tērpu papildināja augstpapēžu kurpes ar atvērtu purngalu un maza *Gucci* firmas klača somiņa, kuru jaunā sieviete bija iegādājusies tieši šim pasākumam. Plašajā viesistabā vēl nebija ienākuši savrupmājas atklāšanas pasākuma dalībnieki. Marta vērtējoši uzlūkoja savu pēdējo “mākslas darbu” un pasmaidīja. Ienākot telpā, skatīenam pavērās iekopta dārza ainava, kas kā milzīga mainīga dabas glezna kalpoja par plašās zāles galveno akcentu. Istabas vidū atradās divi zemi, smagnēji un ļoti plati žurnālgaldi. Ap tiem abās pusēs bija novietoti lieli, lēzeni dīvāni. Viesistaba bija gandrīz četrus metrus augsta, un tās centrālajā daļā vairāku līmeņu piekārtos griestus efektīgi izcēla slēptais izgaismojums, kas pēc mākslinieces ieceres pārvērta krāsotā ģipškartona veidojumu sarežģītā, noslēpumaini mirdzošā telpiskā kompozīcijā. Gar sienām rindojās ietilpīgi slēgtie plaukti, kas ar savām vienkāršajām proporcijām ideāli saskanēja ar žurnālgaldiem un stiklotajām trauku vitrīnām bīdāmo ieejas durvju abās pusēs. Smagnējās mēbeles ar cokola daļā paslēptu klusinātu gaismu izskatījās tā, itin kā būtu pacēlušās gaisā un lidinātos virs grīdas seguma, radot telpā viegluma un gaisīguma efektu. Marta viena no pirmajām sāka lietot tagad plaši pieejamo *LED* spuldzišu virteņu smalko apgaismojumu ne tikai mēbelēs, bet arī interjerā. Viss iespaidīgais mēbeļu komplekts tika izgatavots pēc viņas individuāli izstrādātā un rūpīgi realizētā projekta. Mēbeļu apdarē toreiz tikko parādījās modernais Āfrikas melnkoka jeb *venge* tonis. Kā tāda bieza, vietām spīdīga un silta darvas kārtas tagad klāja visu prestižo savrupmāju un arī biroja telpu mēbeļu, durvju un dažkārt pat grīdu virsmas. Viesu zāles mēbeļu garnitūru papildināja pasteltoņu sienu krāsojums, tumši, vietām

ar gludo plēvi apvilkti griesti un īpaši komfortablie iecienītās itāļu firmas *Natuzzi* oriģināldizaina ādas dīvāni vaniļas krāsā. Augstās grīdas vāzes bija piepildītas ar krāšņām ziedu kompozīcijām, kuras uz mājas atklāšanas svētkiem izgatavoja Martai pazīstama floriste. Sevi pašu Marta uzskatīja par interjera mākslinieci, tomēr kolēģu un klientu lokā viņa bija pazīstama kā DIZAINERE.

Stiklotā loga milzīgā izmēra plaknes, kas sniedzās līdz pašai grīdai, bija līdz galam atvērtas un sabīdītas gar vienu no telpas sienām. Martas priekšā pavērās iespaidīgs skats uz iekoptu dārzu un lejā zem lēzenas nogāzes nesen izrakto baseinu – pasūtītāja jaunās sievas vēl vienu “mazo untumiņu”, ar kuru tā gatavojās pārsteigt savas draudzenes un plašo radu pulku. “Ak, miļā Evelīna, cik lielisks ir tavs dārzs, kā no katalogu lappusēm! Es tikko biju Nicā, un zini...” Marta zināja, ko Evelīnas draudzenes ar sajūsmā un skaudībā paplašinātām acu zīlītēm mēdza čivināt mājas atklāšanas viesībās, kurās dizainere parasti arī tika ielūgta kā viena no cienījamākām viesiņām. Šo draudzeņu vai tā saukto bārbijmeiteņu bariņi bija ierasta parādība elitāro savrupmāju atklāšanas un dažādu dizaina salonu atvēršanas ceremonijās. Martai reizēm radās aizdomas, ka ne jau visas šīs burvīgās būtnes patiešām bija pazīstamas ar pašiem saimniekiem un tika sirsnīgi gaidītas. Gadījās, ka no viesu zāles mikstajiem klubkrēsliem un ērtajiem dīvāniem atskanēja apmēram šādi aizdomīgi čuksti: “Daiga, vai tu pazīsti to, tumši sarkanajā zīda kleitā?” Jautājumam sekoja tikpat aizdomu pilna atbilde: “Ne-e.” Un pašas Daigas tikpat kluss pretjautājums: “Bet vai tā tur, mežģīņu svārčiņos un tanī jokainajā krekliņā, nav N sekretāre, kuru viņš jau pērn atlaida?”

Uz 21. gadsimta sliekšņa šīs apbrīnojamās un neatpazīstamās viesiņas varēja novērot daudzos Rīgas smalko aprindu saviesīgajos pasākumos. Viņas, retāk – arī viņi, vienmēr prata ierasties pareizajā laikā, kad plašākais publikas loks bija paspējis jau mēreni

izklaidēties un krietni iesilt. Ekstravaganti ģērbtās meičas, daudz retāk – arī noslēpumainie kungi tēloja vai nu attālu radagabalu pa saimnieka mātes līniju, vai arī nejauši ieklīdušu preses pārstāvi no kāda pazīstama arhitektūras, mākslas vai dizaina žurnāla. Pagājušā gadsimta deviņdesmitajos tādu atpazīstamu izdevumu bija tikai trīs – “Latvijas Architektūra”, “Deko” un “Dizaina studija”, varbūt arī vēl kāds, kas piemirsies. 21. gadsimta sākumā to skaits krietni paplašinājās, un jau katra sevi cienoša izdevniecība, piemēram, “Lilita”, “Mani Žurnāli” vai “Santa”, laida klajā vismaz dažus izdevumus, veltītus pilsoņu mājvietu gaumīgai iekārtošanai. Labāk vai sliktāk ilustrētās lappuses vienmēr tika papildinātas ar sabiedrībā populāru cilvēku privātās telpas iekārtojuma attēliem un viņu domām par dzīves jēgu un “manas mājas stila” nozīmi pašu pasaules uztveres kopainā. Saprotams, ka izsmalcinātajai lasītāju auditorijai, īpaši jau tās labākajai pusei, šie apskati šķita bezgala interesanti un pat pamācoši. Turklāt ne mazāk intrigējoši kā tas, ko šie tautas pielūgsmes personāži ēd, kā pavada brīvo laiku un ar ko guļ vai vairs nemaz neguļ. Starp citu, statistika rāda, ka daudzi mūsu pilsoņi neatteiktos no tā, ka arī viņu mājokļu bildes ieraudzītu teju visas valsts iedzīvotāji. Kā arī sadzirdētu viņu pārdomas par pašu dzīves likstām un to atrisinājumu, bažas par nākamnedēļ gaidāmo laiku un patiesās atziņas par varas partijas NN nepiedienīgo aizkulišu dzīvi un kārtējām piekrāptajām cerībām, un vēl daudz ko tikpat nozīmīgu. Lepnums par savu māju, sakoptu vidi un cerība uz gaišāku nākotni lielākoties piemīt ikvienam kopš dzimšanas. Līdzīgi kā daudzām skolniecēm ir sapnis nokļūt uz kāda modes vai īpaša eleganto vīriešu auditorijai domāta izdevuma vāka – vismaz tāda, kāds tolaik bija Latvijā populārais kungu žurnāls “Klubs”. Izaicinošā pozā un gandrīz kailai, nu – gandrīz, tomēr tā, lai nebūtu jābrauc prom no sava miesta, ja ieraudzītu pašas papus vai kaimiņu tante (senciši jau tāpat nesapratīs, tas nu visiem ir skaidrs). Un ar tetovējumiem uz skaistākajām ķermeņa daļām

tas nūdien būtu *kruti*, kā saka – *cool pa visu feisu*¹! Un visas skolas draudzenes teju sajuktu prātā aiz apbrīna un skaudības, bet čaļi...? Ko par tādiem vispār domāt, par tiem lauku čaļiem? Jo tevi taču pamanītu un noteikti uzaicinātu strādāt kādā labi zināmā modeļu aģentūrā. Pēc pāris gadiem tava satriecošā ķermeņa bildes jau rotātu pasaulslavenā žurnāla *VOGUE* vākus. Un tad... Jā, par kādām tik muļķībām nesapņo meitenes agrā jaunībā un ko tik nav ar mieru izdarīt savu sapņu piepildījuma vārdā! Marta nekad nebija piederējusi pie šī sapņotāju pulka, kaut pēc dabas bija gana romantiska būtne.

“Zini, ja mēs savu dzīvi sāktu ar beigām, nu no otra gala, varbūt mēs daudz ko arī izdarītu daudz labāk vai pareizāk. Vai tu mani saproti? Apsoli, ka nekad nenodarīsi sev pāri!” reiz pie viņa glāzes Marta izteica savas pārdomas labākajai draudzenei Ingeborgai. Boris, tā draudzeni mīļvārdiņā mēdza saukt šaurā draugu lokā, kārtējo reizi nesaprata Martas pārāk dziļo domu gājienu, tomēr apsolīja pildīt sev neizprotamu lūgumu. Ingeborga jau bija pieradusi, ka interjera mākslinieces emociju pasaulē norisinās nevienam neredzamas un nesaprotamas izrādes un reālajā dzīvē labākajā gadījumā nonāk viņas sacerētās lugas fināls vai kāda dziļa filozofiskā atziņa.

Satumsa, dārzā iedegās simtiem mazo spuldzīšu, kas padarīja to satraucoši noslēpumainu. Dizainere vēl netika stādīta priekšā čalojošajam viesu pulkam, jo, kā jau tas parasti notika, saimnieki lāvās draugu un radu jūsmīgajam apbrīnam un slavas dziesmām par savu “izcilo gaumi” un “izkopto stila izjūtu”. Tomēr viesību namamāte, kas bija tērpusies skaistā, baltā lina kleitā, beidzot pamanīja blakus savai apaļīgajai lauku tantei stāvošo Martu. Jaunā saimniece slepus iebakstīja sānos savam krietni vecākajam un jau mēreni iereibušajam vīram. Pacēlis kārtējo konjaka glāzīti no *Hennesy De Luxe* kolekcijas, ar

¹ Slengs, nozīmē “satriecošs iespaids, redzams sejā”.

kuru pats mēreni lepojās, bet kuras dārgos krājumus vajadzēja pārāk bieži papildināt, saimnieks turpināja auditorijai skaļi klāstīt par saviem finansiālajiem varoņdarbiem jaunas mājas celtniecības un iekārtošanas laukā. “Klau, tu spēj iedomāties,” nez kādēļ saimnieks klātesošos uzrunāja vienskaitlī, “cik es par to Evas sū... baseinu izliku?” Tad sekoja vismaz trīsreiz palielināts jau tā diezgan iespaidīgais cipars, kas uzmanīgajiem klausītājiem lika atzinīgi noelsties. Visas publikas skatieni tika pievērsti skaistajam baseinam dārza nogāzē. Gandrīz norietējušās saules slīpie stari pie dzidrā ūdens apspīdēja puskaulu viesu grupiņu – pārsvarā jauni, muskuļoti vīrieši. Atsēdušies melnajos plastmasas zviļņos vai pēc atvēsinošas peldes brīvi atlaidušies uz mirdzoši baltajām flīzēm, viņi plašajam viesu lokam demonstrēja savu sportisko augumu. Pārējā publika vēl īsti nebija gatava tik satuvinošām attiecībām ūdenī. “Tas tur apspīlētajās apakšbikšēlēs ir Eviņas fitnesa treneris, un pārējie – viņas klasesbiedri. Forši puikas, nezinu, ko viņa atradusi tajā vecajā āpsī,” Marta sev blakus izdzirdēja namamātes lauku radnieces klusināto balsi.

Taču Marta ļoti labi zināja, ko tādas Pierīgas un attālāko valsts novadu Evelīnas meklēja un arī atrada krietni padzīvojušo kungu apskāvienos. To seksuālie varoņdarbi pastāvēja tikai pašu saldajās jaunības atmiņās, gluži kā Edgara Liepiņa slavenajā dziesmā par trim runčiem. Savukārt jaunavu šķietamais naimums un asaru pilnais stāsts par ziedošanos nabadzīgās ģimenes labā, par ko tika pārlicināti pamestie sava vecuma līgavaiņi, tomēr vairāk izskatījās pēc vēsa aprēķina un sievietes-dievietes mūžīgajām alkām pēc komforta un “skaistas dzīves”. Ne tikai pasaules literatūras klasika, bet arī reālā dzīve arvien sniedza mums šādus banālus piemērus “laimīgajām savienībām” starp dzīves pieredzes bagātu un labi nodrošinātu kungu un viņa trauslo, tikko savā sievišķīgajā burvībā atplaukušo līdzgaitnieci. Skaidrs, ka šīs laimes meklētājas īsti nevarēja vainot, jo

pat bērnam zināms, ka “zivs meklē, kur dziļāks, bet cilvēks –, kur labāk!” Tomēr Martas pavisam niecīgā pieredze liecināja, ka šis scenārijs gandrīz vienmēr beidzas diezgan skumji.

Namamātes tērps īpaši izcēla viņas seksīgo, zeltaini brūno, vienmērīgi iedegušo augumu. Arī šo kleitu viņai bija ieteikusi Marta. Pirms pāris nedēļām jaunās dāmas apmeklēja Krasta ielas interjera un delikatešu salonu *MC2*, lai izvēlētos dažus niekus Evas un Aldoņa plašajai viesistabai. Pēc tam abas iegriezās vienā no Martas iecienītajiem Rīgas centra apģērbu veikaliņiem. Nesen modē atkal bija nākuši lina apģērbi, mākslinieciski burzīgi un dabīgi, piemēroti gan ikdienai, gan izsmalcinātas publikas saviesīgajiem pasākumiem.

Jaunā saimniece vēlreiz iebakstīja sānos savam krietni iesilušajam vīram, lai taču beidzot protas. Bet Aldonis, ielējis kārtējo konjaka glāzīti sev un tuvumā stāvošajam savas labklājības lielfirmas priekšniekam, lēni pagriezās un, pieturot cienījamāko viesi pie elkoņa, ievada to ģimenes “sapņu mājas” labirintos. “Tu redzi, ko man tas maksāja, bet viņa...” Marta dzirdēja attālināties saimnieka balsi.

Sākusi garlaikoties un tā arī nesagaidījusi savu nomināciju un pašas “triumfālo uznācienu uz skatuves”, ar kādu parasti beidzās līdzīgi atklāšanas pasākumi viņas veidoto interjeru prezentācijās, jaunā sieviete tomēr pēkšņi izdzirdēja savu vārdu, bet pavisam citā kontekstā. Izaicinoši skaidrojoties ar apsargu pie dārza vārtiem, kāda koši tērpta nepazīstama būtne atsaucās uz Martu. “Es tak no preses, nejēga! Mani *še* ielūdza viena tuva *družka*, tā dizainere Marta Matīsona, jā?” ieskatījusies plaukstā paslēptajā papīriņā, skaļi paziņoja daiļava. “Mēs taisāmieš *uzbliezt* mazu rakstiņu par šo te “būdiņu”” Viņa nevērigi norādīja uz skaisto savrupmāju un tad uzstājīgi turpināja: “Vai tad pati vēl nav ieradusies?” Marta pie sevis tikai nosmējās, arī dzirdētie žargona vārdi liecināja par noteiktu meičas statusu. “Labākais variants smalko aprindu “dāmas” reputācijai uzturēšanai tādām

skaistulēm būtu pilnīga klusēšana un skaidrošanās ar žestu palīdzību,” nodomāja māksliniece un ar interesi turpināja vērot, kā “preses pārstāve” lepni paslīd garām savai tuvajai *družkai*, uz viņu pat nepaskatīdamās. Preses pārstāve slaidā solī devās pie izmeklētām uzkodām bagātīgi nokrautā zviedru galda. Drīz vien, plati smaidīdama, ar atdzesēta šampanieša glāzi rokā viņa pazuda dārzā, kas vēlā vakara stundā tik kairinoši smaržoja. Izgaismotajā baseinā ar nedabiski zilo ūdeni tagad bija iekrituši un laiski plunčājās gandrīz visi atlikušie viesību dalībnieki. Meiča veikli nometa savus mežģīņu šortiņus un spīdīgo krekliņu un ar lielu plunkšķi ielēca baseinā. Marta paguva ieraudzīt vingra, tumši iedeguša ķermeņa izaicinošās aprises, ap to uzreiz izveidojās peldošu vīriešu ķermeņu aplis. “Šīs sirēnas visos *Homo sapiens* pastāvēšanas laikos pratušas veikli atrast savus medījumus,” ar apbrīnu nodomāja Marta, tad lēni pagriezās un devās uz pašas tikko iekārtotās savrupmājas pusi. Viņa jau nu gan nepiederēja pie šīs “īsto sieviešu” sugas. Atsegtajā terasē, kas atradās dārza vidū, jau skanēja džeza kvarteta spēlētās vieglās melodijas un daži cieši sakļāvušies pāriši grozījās deju ritmā. Kāds sadzēries jauneklis sagrāba Martas roku, apķēra viņu ap vidukli un grīlodamies centās uzsākt deju. Jaunajai sievietei ar pūlēm izdevās tikt vaļā no pēkšņā pielūdzēja. Atlikušie ciemiņi gatavojās saimnieku sarīkotajam “mazajam nakts salūtiņam” par godu jaunās “sapņu ligzdiņas” atklāšanai.

Marta vēlreiz kritiski uzmeta skatienu savam pēdējam mākslas darbam – milzīgā māja slīga pustumsā, un tās modernās arhitektūras aprises labi izcēlās uz izgaismotā dārza fona. Lielās zāles logi arvien bija plaši atvērti, un no pagalma terases varēja labi redzēt telpiski veidoto griestu kluso mirgojumu un izgaismoto mēbeļu atspīdumu pulētā granīta grīdas segumā. Telpas iekārtojums šķita nevainojams. Jaunā sieviete viegliem soļiem izgāja pa dārza žoga aizmugurējiem vārtiņiem. Samtainā jūlija nakts apņēma viņu ar savām maigajām plaukstām, virs

galvas pletās bezgalīgā zvaigžņotā debess. “Lai ar jums tur viss ir kārtībā,” veroties debesīs, klusi noteica Marta. Tā bērībā viņai mācīja ome, kad, sēžot uz Saulkrastu vasarnīcas verandas kāpnēm, naksnīgajās debesīs abas skaitīja zvaigznes. Toreiz omīte klusi stāstīja mazmeitai par Matisonu dzimtas kuplo saimi, no kuras bija palikuši tikai daži, kas spēja iziet cauri 20. gadsimta pārāk smagajiem pārbaudījumiem. Atsēdusies uz piebraucamā celiņa betona ziedu kastes, Marta nopūtās. Kājas augstpapēžu kurpēs bija mazliet nogurušas, bet Roberts atkal nebija atbraucis pēc viņas. Arī vīrieša telefons neatbildēja. “Kā parasti – kāds rauts vai draugu pasēdēšana pēc veiksmīgi nospēlēta koncerta,” nodomāja Marta. Jāzvana Ingeborgai, lai brauc pakal, kaut tik ļoti negribējās traucēt savu mīlo, tagad jau mātes godā esošo draudzeni. Te pēkšņi aiz muguras atskanēja klusa un zema balss, kas apjautājās, vai nevajagot aizvest viņu “līdz centriņam”. Tas bija Džonītis. Interesanti, ka aicināto viesu vidū Džonīti viņa nemaz nebija pamanījusi. Kopā ar savu ilggadējo darba partneri un būvdarbu vadītāju Džonīti Marta bija realizējusi vairākus sarežģītus projektus. Viņš bija jautrs, asprātīgs un izpalīdzīgs un vienmēr centās precīzi izpildīt visas dizaineres norādes un pat iegribas, tieši laikā piegādājot vajadzīgos celtniecības materiālus un deficītos apdares speciālistus. Protams, istajā vārdā viņš bija Jānis, Jānis Bērziņš, kuru Latvijā bija tūkstošiem, bet sava vieglā un dzīvespriecīgā rakstura dēļ kolēģu lokā jau sen iesaukts par Džonīti. Uz viņu vienmēr varēja paļauties, un tas bija zelta vērtē. Džonītis gandrīz kā bērns apbrīnoja Martas talantu un prasmi pat bezcerīgas telpas un būvju nostūrus pārvērst par “rozīnītēm”. Iznesīgais, ar spēcīgu augumu un zemu, vīrišķīgu balsi apveltītais Džonītis jau sen bija ieskatījies Martā. Jaunā sievietē gan izlikās to nemanām, jo savas vecmodīgās audzināšanas dēļ, kā izteicās viņas ome, nespēja vazāt aiz deguna godīgus puišus. Martas jūtu pasaulē eksistēja tikai viņas Roberts, un viņa pat neredzēja citus vīriešus sev apkārt.

... Marta iegāja lielās koka ēkas vestibilā un, izgājusi cauri viesistabai, apstājās plašās stiklotās verandas vidū. Pēc viņas ieceres, saulainā telpa ar atvērumu uz viesistabu tika pārbūvēta par atklāta tipa virtuvi ar ēdamzonu.

ĀTZINĪBAS SMAGĀ NASTA

Nākamās dienas pēcpusdienā Marta jau bija uz strīpas. Tas nemaz nebija tik viegli pēc vakardienas saviesīgā pasākuma par godu Evas un Aldoņa villas atklāšanai Baltezera savrupmāju kolonijā. Džonītis laipni pieteicās aizvest mākslinieci uz abu jauno objektu Vecāķu kāpās. Ar Vecāķiem Martai saistījās kas īpašs, un, kad tika piedāvāta senās vasaras mājas pārbūve, viņa ar prieku tam piekrita. Laikam jau gribējās atkal iegrimt bērnības saldajās atmiņās...

21. pirmā gadsimta sākumā jaunbūves Vecāķos bija retums. Jūrmalas moderno savrupmāju celtniecības bums šo kluso Rīgas nomali vēl nebija sasniedzis. Savus pirmskara īpašumus atguvušie kādreizējo saimnieku pēcteči tomēr centās tos sakopt un atjaunot kādreizējā krāšņumā. Ēka bija veca, celta 20. gadsimta pašā sākumā, kad agrākais zvejnieku ciems Vecāķos tikai sāka pamazām veidoties par rīdzinieku atpūtas un peldu vietu. 1898. gadā pazīstamais rūpnieks un mecenāts Augusts Dombrovskis ierosināja šeit, jūras līča krastā, līdzīgi kā Jūrmalā,

piešķirt zemes gabalus vasarniekiem. Jaunais kūrorts ieguva vācisku nosaukumu *Bad Magnushof*¹. Tajā pašā gadā pirmie 30 vasarnīcu zemesgabali tika nodoti nomā, bet līdz 1914. gadam šeit bija sacelts jau ap 100 vasarnīcu.² Starp tām arī ļoti greznas un elegantas, pieskaitāmas sava laikmeta Eiropas arhitektūras pērlēm, tādas kā slavenais pansionāts *Nordpol*, vēlāk viesnīca *Alba* vai villa *Mon Tresor*, kas tulkojumā no franču valodas nozīmēja “mans dārgums”. Liela daļa no vācbaltiešu celtajām vasaras mājām tika sagrautas Pirmā pasaules kara laikā, un pēc kara tikai nedaudzas tika atjaunotas. Toreiz uz Vecākiem vasarnieki varēja nokļūt ar slaveno kuģīti “Neibāde”, kas pārvadāja pasažierus no Rīgas līdz pašai Neibādei jeb Saulkrastiem. Vecāķu kūrortīņa uzplaukums atsākās pēc 1933. gada, kad Vidzemē atklāja dzelzceļa līniju Rīga–Rūjiena. Arī Martas senči, kuriem pirms Otrā pasaules kara piederēja skaista vasaras māja Saulkrastos, bieži izmantoja šīs dzelzceļa līnijas pakalpojumus.

Pirms Otrā pasaules kara šeit, uz dzelzceļa staciju peroniem, varēja sastapt smalkas dāmas cienījamu kungu pavadībā. Sievietes bija ģērbusās vieglās krepdešina kleitās ar koķetām baltām beretēm vai salmu cepurītēm galvā, savukārt kājās toreiz vilka nesen modē nākušās baltās kapzeķes un vēl spožāka baltuma teniskurpes vai sandales ar pavisam mazu elegantu papēdīti. 20. gadsimta 20. un 30. gados dāmas jau varēja atļauties saules peldes un vairs neslēpās zem saulesargiem, kā to darīja viņu vecmāmiņas 19. gadsimta beigās. Klīda baumas, ka arī Latvijas pirmās brīvvalsts vadonim Kārlim Ulmanim paticis brīvdienās atpūsties Vecāķos. Viņš parasti uzturējās kādā necilā trešās šķiras viesnīcā. Dažkārt kopā ar vēlāko ārlietu ministru Vilhelmu Munteru abi stundām klejojuši gar jūru un pa piejūras priežu mežiem.³ Vecāķiem tiešām piemita kas ļoti īpašs

¹ Mangaļmuižas kūrvieta. (*Vācu val.*)

² <https://lv.wikipedia.org/wiki/Vecāķi>

³ Jakovičs Aivars. Ceļvedis “Rīgas piejūra”. Jumava, 2016.

un romantisks – neskartās dabas un vienkāršā zvejnieku ciema miers šeit apvienojās ar pagājušā gadsimta 20. un 30. gadu veiksmīga piejūras kūrorta šarmu. Interesanti, ka Vecāķu kūrorta labumi un dzīvesstils tika aktīvi popularizēts arī pirmskara Eiro-pas kūrortu smalkajos reklāmu izdevumos.

Atšķirībā no Jūrmalas ar tās daudzskaitlīgajiem cilvēku pūļiem, glamūro naktsdzīvi un pārbāztajiem elektrovilcieniem šī nomale, kas tikai padomju laikos kļuva par Rīgas piepilsētu, vēl palika kā tāda mierīga un laikmeta vēsmām nepakļauta oāze pašā jūras krastā. 20. gadsimta 70. gadu beigās un 80. gadu sākumā arī mazā Marta ar saviem vecākiem arhitektiem vai ar miļo omi Emīliju, draudzeni Ingeborgu un viņas vecmammu, omes jaunības draudzeni Mildu, bieži aizbrauca uz šo kluso atpūtas stūrīti. Reizēm viņām pievienojās arī Aleksandrs jeb Sašiņonkulis. Abas vecmammās un Aleksandrs bija labi pazīstami vēl no agras jaunības laikiem tālajā pirmskara dzīvē, un viņu sirsnīgā draudzība turpinājās arī tagad, kad pasaulē bija nākuši jau mazbērni. Ceļš no dzelzceļa stacijas līdz jūrai bija mērojams pa taisno kā bulta Pludmales ieliņu. Pludmales iela bija godam nopelnījusi savu nosaukumu, jo sniedzās cauri visam ciematam no dzelzceļa stacijas “Vecāķi” līdz pašam jūras krastam. Izkāpjot no vilciena, Sašiņonkulis savām četrām meitenēm stacijas bufetē parasti nopirka šokolādes vai plombīra saldējumu vafeļu glāzītēs. Saldējums toreiz patiešām garšoja pēc īstā plombīra vai šokolādes, bez visādām augu tauku un e-vielu piedevām. Tagad šo padomju laiku bērniņas garšu vairs nebija iespējams ne īsti atcerēties, ne atdzīvināt. Parasti visa kompānija iegāja Vecāķu universālveikalā jeb unītī, kā toreiz sauca šis padomju cilvēkam paredzētās trūcīgās tirdzniecības laimes saliņas. Universālveikals tika uzcelts Pludmales ielas kreisajā pusē 60. gadu beigās, bet līdz mūsdienām nav saglabājies. Tipveida projekta divstāvu silikātķieģeļu būves pirmajā stāvā aiz plašajiem vitrīnu logiem atradās pārtikas veikals, bet otrajā stāvā bija galantērija, kurā

vienmēr varēja nopirkt ko īpašu: kādu Rīgas centra veikalos reti pieejamu mantu, piemēram, par prieku abām meitenēm krāsainas katūna kleitiņas ar sīku ziedu vai punktiņu rakstu. Vai tolaik populāru treniņtērpu – melnu plānas trikotāžas bikšu un tāda paša auduma virskrekla komplektu (tērpa apakšdaļu tautā nicinoši dēvēja par “trenūzenēm”, bet virsdaļu par “futbolku”). Tādus miljoniem eksemplāros pēc vienas šnites darinātos treniņtērpus plašajā PSRS teritorijā sporta nodarbībās vilka visu vecumu sievietes, vīrieši un pat bērni. Ja paveicās, varēja dabūt arī blāvi zilu šī burvīgā tērpa eksemplāru. Milda smējās, ka šīs drēbes vēl 20. gadsimta 60. gados Padomju Savienībā esot iesūtījuši Ķīnas vadoņa Mao Dzeduna spiegi, jo stāstīja, ka komunistiskajā Ķīnā visi staigājot pilnīgi vienādās tumši zilās drēbēs. Arī apģērbs, īpaši jau jebkāda uniforma, raksturo sabiedrības vienlīdzības līmeni. Un to labi saprot jebkuras totalitāras varas un arī strikti organizētas struktūras dibinātāji. Pēdējās frāzes ne Marta, ne Ingeborga toreiz vēl nesaprata. Meitenītes uzsplēlēja badmintonu. Šo sporta veidu bija tik jauki izbaudīt baltajās un siltajās smiltīs, kas maigi glāstīja bērnu kāju pēdas. Vecākā paaudze bija atsēdusies uz Martas omes Emīlijas līdzpaņemtās segas un klusiņām turpināja sarunu franču valodā. Tā notika vienmēr, kad Milda un Aleksandrs, kuri pirms kara kopā bija mācījušies Rīgas franču licejā, gribēja apspriest ko bērnu ausīm nevēlamu. Izskatījās, ka šoreiz Emīlija par kaut ko bija uztraukusies, bet Milda smaidot viņu mierināja. Mazās pielēca kājās un, saķērušās rokās, lēkāja ap viņiem, skaitīdamas: “*Žo tem¹, kva, kva! Žo tem, kva, kva!*” Tad Ina pieskrēja pie savas omes, apķērās tai ap kaklu un smeļoties prasīja, ko viņi tur visi apspriežot tanī “varžu valodā”. Abām draudzenēm nekā neesot saprotams, lai taču pieaugušie runājot kā cilvēki. Iestājās klusums, un visa kompānija sāka sirsnīgi smieties. Vēlāk, atsēžoties pašā

¹ *Je t'aime* – es tevi mīlu (pārlikums no franču val.).

jūras krastā, otrklasniece Marta jautāja Inai, vai tiešām par vienlīdzību spriež pēc drēbēm un to krāsas. Uz to viņas gudrā draudzene atbildēja, ka abas viņu vecmamma un Sašiņonkulis esot dzīvojuši vēl “aizgājušā skaistuma dzīvē”, un Milda noteikti zinot, ko runā. Tomēr Martai šis jautājums palika neskaidrs.

Pārgērbusies fizikultūras stundai, Marta visas klases priekšā tā arī pajautāja skolotājam, vai tiešām Ķīnā visa tauta staigā vienādās, tumši zilās trenūzenēs. Meitene lepni izrunāja šo savā leksikā jauniegūto vārdu. Un vēl paineresējās, vai tā esot tautas vienlīdzības un stipras varas galvenā pazīme. Uz skolu tika izsaukti bērna vecāki, tomēr uz pārrunām devās mazliet noraižējusies Martas ome Emīlija kopā ar savu jaunības draudzeni Mildu. Abām bija jāskaidrojas ar direktori aktuālajā jautājumā, par ko gan bērna klātbūtnē tiekot runāts šajā padomju garam nelabvēlīgajā ģimenē un vai viņai par to nav jāziņo “pašas labi zināt, kur”. Milda apsēdās un svinīgi paziņoja, ka noticis pārpratumš, jo draudzīgās Ķīnas valsts vadonis jau teju gadus desmit esot miris, un runa bijusi par viņa dižās personības atstāto vēl dižāko mantojumu. Un vai cienījamā biedrene direktore zinot, ko Austrumu kultūrā nozīmē zilā krāsa. Apstulbusī direktore, partijniece un rūdītā padomju laiku pedagoģe, tā arī beigās nesarata, par ko īsti viņas abas turpināja diskutēt līdz vēlai vakara stundai. Milda savulaik bija studējusi Austrumu kultūras vēsturi un šoreiz atrada ļoti pateicīgu klausītāju savām fundamentālajām zināšanām. Bija redzams, ka Ingeborgas vecmamma pamatīgi sagatavojusies skolas apmeklējumam. Kad sirmā kundze piecēlās un sāka dziedāt Ķīnas Tautas Republikas himnu, iepriekš paziņojot, ka tas ir viņas pašas brīvs pārlikums latviešu valodā, direktore sarata, ka saruna jābeidz. Nemanāmi sarunai bija pievienojies arī fizikultūras skolotājs un amatu apvienošanas kārtībā vienlaikus arī skolas naktssargs, kurš uzmanīgi klausījās Mildas aizraujošajā lekcijā, un tas direktorei vairs nelikās tik pareizi un droši. Partijniecei un pieredzējušajai pedagoģei

jau sen bija aizdomas, ka šī “fizikultūras skolotāja” valstiskie uzdevumi stipri pārsniedz viņa tiešos pienākumus. Atlikušajos padomju varas gados, kamēr Marta vēl mācījās šajā skolā, viņas ģimenes locekļi uz pārrunām vairs netika saukti. Domājams, biedrene direktore bija sapratusi, ka šoreiz viņai ir darīšana ar diezgan spēcīgu ideoloģisko pretinieku. Jau krietni vēlāk gan Milda, gan Emīlija, gan abas meitenes nespēja bez smiekliem pieminēt šo starpgadījumu zem dižā Ķīnas vadoņa ēnas. Tomēr viedā Milda Plūme labi apzinājās, ka, paldies Dievam, toreiz tie vairs nebija ne 50., ne 60. gadi un pat ne 70. gadi, kad par tādiem jautājumiem padomju valstī vēl varēja sekot pavisam reālās nepatīkšanas.

Saņēmusi Vecāķu vasarnīcas īpašnieka piedāvājumu, Marta labprāt uzņēmās senās koka ēkas pārbūvi un tās pielāgošanu mūsdienu komfortablajai un modernajai dzīvei. Vairākas bērniības vasaras viņa pati bija pavadījusi līdzīgā koka pilī Saulkrastos. Kā iegājies, šo Jūrmalas stila arhitektūras divstāvu koka namiņu fasādes bija pārkrautas ar siluetgriezuma apdari, ēku stūrus greznoja rotaļīgie tornīši, bet stāvos jumtus papildināja sarežģītas formas izbūves ar maziem putekļainiem lodziņiem. Vasaras māju dienvidu vai rietumu pusē atradās plašas stiklotas verandas vai atklātas terases ar gleznainu skatu uz kādu meža puduri, kāpu joslu vai izcilākā gadījumā – pat uz jūras līča piekrasti. Visiem šiem pasakainajiem piejūras namiņiem bija viena liela problēma – tām praktiski nebija pamatu. Tie bija kā pilis, kas celtas uz smiltīm, ar vieglu koka karkasu un plānu dēļu apšuvumu, un jau celšanas laikā ēkām nebija lemts ilgs mūžs. Līdzīga situācija izrādījās arī ar šo Vecāķu objektu. Lai iedvestu ēkā jaunu dzīvību, sākumā tā bija rūpīgi jāuzmēra. Un tas bija labs pasūtījuma darbiņš Martas draudzenei un projektēšanas biroja partnerei Ingeborgai. Abas kursabiedrenes savas jaunās brīvvalsts paspārnē pavisam nesen bija nodibinājušas nelielu arhitektūras un interjera biroju. Remontējot

ēku, vecā koka būve tika burtiski izjaukta un pārplānota pēc Martas telpiskās ieceres un pasūtītāja nospraustās funkcionālās programmas, tika atjaunotas visas nesošās konstrukcijas un pēc veiktajiem uzmērījumiem atliktas atpakaļ. Fasādēs tika atjaunotas un restaurētas visas kaut cik saglabājušās detaļas un kokgriezuma mežģīnes vai izveidotas precīzas to kopijas. Ēka tika siltināta un aprīkota ar modernākajām tehnoloģijām un kā mītiskais putns Fēnikss atkal atdzima no pelniem. Pasūtītājam tas, protams, izmaksāja diezgan iespaidīgu summiņu, un daudz vieglāk būtu bijis visu vienkārši nojaukt un uzcelt kaut ko jaunu no betona un stikla. Turklāt konkrētā ēka pat nebija nekāds kultūras piemineklis un tobrīd neatradās arī nevienā kultūras objekta aizsardzības zonā. Vēsturiskās ligzdas atdzimšana notika tikai tāpēc, ka pasūtītājs šoreiz izrādījās tuvs pirmskara īpašnieku radnieks un nostalgisks koka mantojuma cienītājs, cilvēks ar labu gaumi un arī vietējo tradīciju cienītājs, kurš atgriezies no trimdas dzimtenē un mantojis šo seno koka greznību.

Jāatzīst, ka jaunbagātnieku savrupmāju būvniecības vai to atjaunošanas un arī interjeru iekārtojuma finansiālais aspekts Martai bieži vien palika kādā otrajā vai pat trešajā plānā. Viņa ar savu profesionālo pārliecību, izkopto gaumi un psihologa talantu gandrīz vienmēr spēja pārliecināt klientu par pašas izvēlēto risinājumu, kas parasti izrādījās optimāls un mākslinieciski pilnvērtīgs. Nauda viņu maz interesēja, īpaši jau klienta nauda. Tas laikam nebija īsti pareizi, tomēr pasūtītājs vienmēr, nu gandrīz vienmēr, ar iegūto rezultātu palika apmierināts. Ingeborgai viņa reiz, pa pusei jokojot, pa pusei nopietni, paziņoja: "Nauda ir tikai viens no enerģijas ekvivalentiem, un jebkurš izcili padarīts darbs prasa arī milzīgu enerģijas ieguldījumu, vai tad ne? Tāpēc, ja grib ko īpašu, lai maksā!" Par viņas interjeriem klīda patīkami nostāsti, un viņu kā tādu dārgu dāvanu parasti viens bagāts un apmierināts jauniegūtā interjera īpašnieks nodeva

savam draugam, labvēlīgam partnerim vai pārtikušam radniekam. Saprotams, arī ne katrs mirstīgais spēja atļauties veidot savu sapņu telpu iekārtojumu ar profesionāla dizainera palīdzību.

Kur toreiz, gadsimtu mijā, telpas iekārtojuma mākslinieki un arhitekti Latvijā varēja smelties iedvesmu? Interjeru elitāros paraugus un pasaulē modernās dizaina tendences, protams, varēja atrast jau krietni agrāk, padomju laikos plašai sabiedrībai slēgtajos bibliotēku fondos – maz pieejamos ārzemju, galvenokārt itāļu un amerikāņu izdevumos. *Basic Art Series (Eames)*, *Architectural Digest (AD)*, kas iznāca kopš pagājušā gadsimta 20. gadiem un prezentēja ikgadējo *AD100* sarakstu ar pasaules ietekmīgākajiem interjera dizaineriem un arhitektiem. Un arī idejām pārbagātā, slavenā gadagrāmatu sērija “Dekoratīvā māksla” (*Decorative Art, MIDI*), kura parādījās vēl pagājušā gadsimta sākumā un tika izdota līdz pat 1980. gadam. Izdevums bija veltīts arhitektūras, interjera, mēbeļu, apgaismojuma, stikla, tekstilizstrādājumu, metālizstrādājumu un keramikas mākslas jaunākajām aktualitātēm. Īpaši prestižajā un līdz mūsdienām gandrīz gadsimta garumā veiksmīgi izdzīvojušajā itāļu žurnālā *DOMUS*, kas ar apakšvirsrakstu “Mūsdienu mājas arhitektūra un dekors pilsētā un valstī” pirmo reizi tika publicēts 1928. gada 15. janvārī¹. Marta atcerējās sevi bērībā šķirstām dažus no šiem krāšņajiem izdevumiem kā tādas pasaku grāmatas. Būdamā pavisam maza meitene, viņa bieži vien paklusām pētīja ko skaistu un aizraujošu savu vecāku – arhitektu – darbnīcā atrodamajos mākslas grāmatu un katalogu krājumos. 20. gadsimta 70. gadu vidū daži šie ārzemju žurnāli kā tāds liels dārgums tika sūtīti caur ārzemju radiem vai Martas tēva vecāku – partijnieku – paziņām un ar īpašiem *dopuskiem*² slepus pārvesti no Maskavas.

¹ <https://www.domusweb.it/en.html>

² Pielaidēm. (*Krievu val.*)

Tie bija paredzēti topošo arhitektu pasaulīgai izglītošanai. Tikpat slepeni tie tika atrādīti arī arhitektu pāriša dažiem uzticamākajiem kursabiedriem un mākslas cienītājiem. Interesanti, ka ASV interjera mākslinieki jau pirms vairāk nekā simts gadiem sāka dēvēt sevi par dekoratoriem, kas eiropiešu izpratnē laikam tomēr sašaurināja šīs profesijas funkciju paleti un telpas izdaiļošanas iespēju amplitūdu. Slavenais pasaules mēroga amerikāņu interjerists un dizainers Billijs Baldvīns¹, kas vienmēr uzstājīgi sauca sevi par dekoratoru, reiz teica: “Es vienmēr esmu ticējis, ka arhitektūra ir svarīgāka par telpas apdari. Mērogs un proporcijas var sniegt mūžīgu gandarījumu, ko nevar panākt tikai ar kūkas garnējumu”². Latvijai atkal iesaļojot brīvajā pasaulē, iespaidīgu pārskatu par telpu iekārtojuma pēdējām tendencēm varēja ieraudzīt, atverot, piemēram, slaveno *ELLE Decor*, *Wallpaper*, *Interior Design*, *MARK* un daudzu citu tagad brīvi pieejamu žurnālu lappuses. Ar 90. gadu sākumu arī Krievijas glancēto izdevumu *HOUSE&INTERIOR*, *Интерьер+Дизайн* un populārā, krāšņi ilustrētā *SALON-Interior* žurnāla piedāvājumi sniedza jau tik pārbagātu telpu iekārtojumu risinājumus, ka baltiešu gaumei tie varētu šķist pārāk piesātināti un pat teatrāli. Patiesības labā jāsaka, šie priekšlikumi izsauca atzinību un pat sajūsmas vētru Eiropas dienvidnieku aprindās, kur daudzu izcilo mākslinieku un citu slavenību mājokļi senajās villās un mantotajās pilīs vairāk atgādināja baroka laikmeta franču karaļa Luija XIV, saukta arī par Saules karali, galma krāšņās dekorācijas vai kāda slavenā teātra uzveduma scenogrāfiju. Mūsdienu

¹ Viljams Baldvīns (angļu: *William Baldwin*, arī *Billy Baldwin*, 1903–1983). Pazīstams amerikāņu interjera mākslinieks un mēbeļu dizainers. Veidojis interjeru apdari (dekorējis) Baltajam namam Džona Kenedija prezidentūras laikā, iekārtojis vairāku ASV slavenību privāto apartamentu interjerus, piemēram, Žaklinai Kenedijai, Maikam Nikolsam, Polinai de Rotšildai, Grētai Garbo un daudzām citām slavenībām.

² Domāts telpu iekārtojums. (*Aut. piezīme.*)

jaunie dizaineri mēdz ar skaudību nolūkoties uz pagājušā gadsimta 60.–70. gados radīto un tālaika meistariem, kad, šķiet, notika lielā revolūcija dizaina un interjera priekšmetu jaunrades laukā. Tomēr Martas izpratnē, par spīti interjera un dizaina modes tendencēm, visos laikmetos pasaule bija pārpilna ar pārsteigumiem, jauniem atklājumiem un arī neierobežotām jaunrades iespējām. Un tā ir brīnišķīga šīs profesijas priekšrocība. Jebkuras cilvēces darbības sfēras pēdējos sasniegumus dizains spēja ietērt modernās formās un padarīt tos vēl pievilcīgākus un nozīmīgākus. Tas notika visur – gan zinātnē, gan medicīnā, gan mūzikā, modē, sportā, automobiļu būvē, telpu iekārtojumā vai produktu ražošanā. Un civilizācijas vēsturē tieši dizains dažreiz atnesa šim jauninājumam zīmola jeb brenda slavu. Jo īpaši tas bija vērojams auto industrijas, sporta un modes nozarēs. Martai patika cilvēki, kuri spēja lauzt tradīcijas, kaut viņa zināja, ka pati nepieder pie šī ekstravagantā mākslinieku tipa. Sevi viņa pieskaitīja postpadomju laiku dizaineriem, kuri daudz ko ir mācījušies, izsakoties angļiski, *by doing*¹. Laikam pareizākais apzīmējums tam būtu pašmācības ceļā, jo jebkura augstskola bija tikai pats radošā ceļa sākums.

Marta kopā ar būvdarbu vadītāju izkāpa pie tikko atjaunotās ēkas žoga vārtiem. Ārsienu dēļi vēl smaržoja pēc linellās, un varēja redzēt, kā iekštelpās rosās strādnieki, iekļājot ēkas pirmā stāva lielās zāles parketa grīdu medaini zeltainā tonī. Iezvanījās Martas mobilais telefons, un viņa sadzirdēja vakardienas svinību saimnieces Evelīnas balsi. “Marta, kur tu vakar pazudi? Mēs ar Aldi bijām sagatavojuši tev dāvanu, milzīgu torti ar mazu *surpraiziņu*,” tādā kā aizvainotā tonī Eva sāka uzbrukumu. Marta pat nepaspēja neko pateikt, kad temats jau tika mainīts: “Bet tas tik bija pasākums, vai ne? Zini, visi tā jūsmoja, tā jūsmoja, tas nu mums izdevies!” Dizaineri atkal bija pie sevis jāpasmaida – īsti

¹ To darot. (*Angļu val.*)

nebija saprotams, kas īsti un ar ko Evai bija izdevies. Tālāk gan kļuva skaidrs, ka runa, protams, ir par jaunās ligzdīņas iekārtojumu. Evelīna, kā vienmēr, pārsteidza ar savu tiešumu: “Vai tu zini, kas ir Baibas vīrs? Viņa ir ekstāzē par tavu darbiņu!” Ne pašu Baibu, ne viņas vīru Marta nebija redzējusi, pat ne dzirdējusi par tāda eksistenci. Izrādījās, Baibas vīrs ir viens no līderiem kādā diezgan populārā partijā vai arī tās sponsors, vai pat deputāts, bet Martai bija gluži vienalga. Abiem tikko Mārupē esot uzcelta paliela savrupmāja. “Un viņš tevi grib!” bez aplinkiem paziņoja Eva. Un, tikai pazīstot šo mazliet naivo, bet enerģijas pārpilno būtni, varēja īsti saprast, par ko ir runa. “Bet apsoli man, ka tu viņai neuztaīsī neko tik *baisi foršu* kā mums ar Aldi. Marta, apsoli! Vispār zvēri, Marta, zvēri pie tā sava krāsu kataloga!!! Citādi es nedošu viņai tavu numuriņu.” Marta, protams, netaisījās neko apsolut un, jo vairāk, zvērēt pie krāsu kataloga. Interjera māksliniece pie sevis apsvēra, vai tāda Baiba ar savu vīru deputātu viņai vispār ir vajadzīga. Kopš bērnības Marta centās turēties pa gabalu no politikas. Tad, lai neaizvainotu nu jau bijušo klienti, maigi ieminējās, ka vēl padomāšot, bet viņas telefona numuru drikstot iedot. “Marta, tu esi zelts, tāds zelta gabaliņš! Vai tu to zini?” Varēja saprast, ka tie bija Evelīnas triki, tēlojot abpusējo labdari vai drīzāk savedēju. Viņa, protams, jau bija iedevusi tai deputāta sievai Martas telefona numuru.

“Johaidī!” Marta iesaucās sev tik neraksturīgajā žargonā. “Jāni,” viņa jau nopietni turpināja, “izskatās, ka mums atkal būs liels pasūtījums. Vai esi tam gatavs?” Martas dēļ Džonītis vienmēr bija gatavs uz visu. Tad Marta iegāja lielās koka ēkas vestibīlā un, izgājusi cauri viesistabai, apstājās plašās stiklotās verandas vidū. Pēc viņas ieceres, saulainā telpa ar atvērumu uz viesistabu tika pārbūvēta par atklāta tipa virtuvi ar ēdamzonu. Sēžot pie plata pusdienu galda, skatienam pavērās pirmā kāpu josla, apaugusi ar šalcošajām priedēm. Skats patiešām bija brīnumskaists. Savos interjeros, visur, kur tik tas vien bija

iespējams, viņa centās izmantot dabas skatus, jo neviena glezna nekad nespētu aizstāt tās varenumu un mainīgo krāšņumu.

Jānis slepus noskatījās, kā, atspiedusies pret verandas ēdamistabas plato palodzi, uz kuras bija izklāti izdrukātie rasējumi ar ēkas pirmā stāva plāniem, Marta ar saviem smalkajiem pirkstiem lēnām šķirsta katalogu lapas ar pasteltoņu paletēm. Tās nu atspoguļoja visu iespējamo pasaules krāsu bagātību un pat vairāk. Mūsdienu industrijas piedāvājums bija tik plašs, ka apdares materiālu izvēlē vairs nepastāvēja nekādas robežas, un iekštelpu dizainera pienākums bija vien palīdzēt izvēlīgam klientam atrast tikai viņa individuālajam stilam, rocībai un lab-sajūtai atbilstoši iekārtotu dzīves vai darba telpu.

“Laikam birojā būs jāpieņem kāds rasētājs, pasūtījumi gāžas kā no pārpilnības raga, un tas prasa gan idejas, gan laiku un – galvenais – enerģiju!”, braucot pievakarē mājās, savā nodabā domāja interjera māksliniece. Arī Borim rasētājs noderēs, tā jau norāvusies ar saviem mājas darbiem un mazo Miķeli. Protams, algu viņa tam maksās pati, no saviem ienākumiem, cieši nolēma Marta.